І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

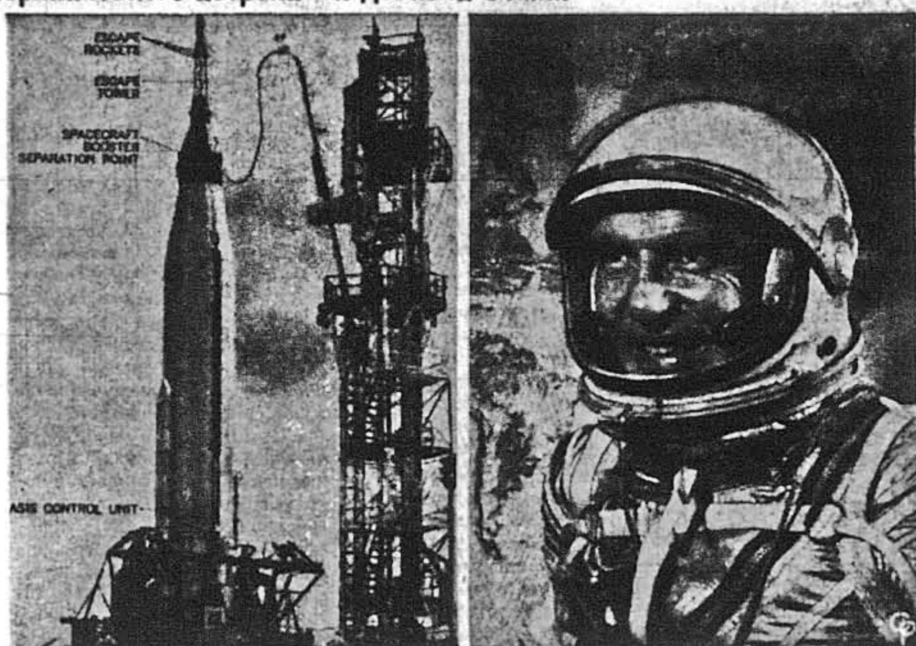
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. HEnderson 4-0237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: в Ню Йорку: BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXIX. Ч. 190. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 4-го ЖОВТНЯ 1962 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, OCTOBER 4, 1962 No. 190. VOL. LXIX.

КОМАНДОР ВОЛТЕР М. ШІРРА ВИПУЩЕНИЙ В ОРБІТУ І КРУЖЛЯЄ НАВКОЛО ЗЕМЛІ

Кейп Канаверал, Флорида. — В середу, 3-го жовтня, о годині 8:15 ранку, командор Волтер М. Шірра з повним успіхом був випущений ракетою Атлас у своїй кабіні „Сіґма 7" в орбіту Землі і кілька хвилин після того, досягнувши орбіти, відлучився з кабіною від ракети та почав своє історичне кружляння в орбіті навколо Землі. О год. 8:35 рано, як ця газета йшла на пресу, командор Шірра минув Африку. Заплановано, що він шість разів облетить довкола Землі за 9 годин часу. Ввесь світ з найбільшою увагою слідкує за цим уже третім з черги летом американського астронавта довкола Землі.

ПЕРЕД СТАРТОМ ДО 6-КРАТНОГО ЛЕТУ НАВКОЛО ЗЕМЛІ. — На фото (праворуч) — астронавт Волтер М. Шірра в астронавтському одягу і вирядi. Зліва: Ракета Атляс із кабіною Шірри „Сіґма 7".

Командор Шірра мав летіти при кінці вересня, але його лет відкладено внаслідок технічних недомагань на середу 3-го жовтня. Він має кружляти довкола Землі над 5-ма континентами, крім Північної Америки, Африки і Австралії ще й над Південною Америкою і над частиною Азії. Він не буде над Европою і над Антарктикою. Лет має тривати коло 9 годин, бо кожне кружляння мало б тривати півтора години. Лет почався з летунської бази Кейп Канаверал на Флориді, і має закінчитися яких 275 миль на північний схід від острова Мідвей на Пацифіку. Шірра летітиме над 10 стейтами ЗДА (Алабама, Арізона, Каліфорнія, Флорида, Джорджія, Луїзіяна, Міссіссіпі, Ню Мексіко, Південна Каролайна і Тексас). Але так буде тільки під час трьох перших кружлянь, бо під час трьох дальших кружлянь кабіна Сіґма 7 зовсім не буде над ЗДА. Швидкість лету кабіни становитиме коло 17.500 миль на годину. Коли б астронавтові Шіррі щось не йшло згідно з програмою, і він мусів би приземлитися після першого кружляння, то він зробив би це над Атлантиком 500 миль на схід від від Бермудів; коли б примусове приземлювання відбувалося після другого кружляння, то воно було б 450 миль на схід від Бермудських островів, після третього кружляння 800 миль на південний схід від Кейпу Канаверал; після четвертого — 170 миль на схід від острова Мідвей на Пацифіку. Закінчення лету після п'ятого кружляння було б над тим самим місцем, що після шостого. Коли все відбуватиметься згідно з повним пляном, то Шірра, бувши 1.150 миль на північний захід від Гуаму, за допомогою окремого приладу зробить те, що його кабіна почне спадати вниз, щоб впасти з парашутом коло острова Мідвей. Коли б це із якихнебудь причин це йому не вдалося, то астронавт Алан Б. Шепард зробити має це за допомогою радіового сиґналу з корабля, що стоятиме 800 миль від Ґуаму. Кораблі чекають в поготівлі і на Атлантику і на Пацифіку, щоб виловити астронавта після того, як він буде вже внизу. На Пацифіку чекає літаконосець Керсадж і три нищильники: Рено, Філіп і О'Беннон, а дещо більше на південь в поготівлі є нищильники Вокер Редфонд і Ейперсон, щоб допомогти астронавтові, коли б він рішився знизитися вже після четвертого кружляння. Вперше лет астронавта Шірри мають передавати до Европи за допомогою комунікаційного сателіта Телстара. Ця передача мала б відбутися навіть і тоді, коли б не вдався лет. Телстар має бути вранці впродовж однієї півгодини в такій позиції, що зможе передати цю авдицію европейським станціям.

Сенат схвалив на допомогу закордонові $4,422,800,000

Вашинґтон. — 2-го жовтня Сенат більшістю 57-ох до 24-ох голосів призначив на допомогу закордонові суму $4.422,-800,000. Палата Репрезентантів зменшила була запропоновану урядом суму на $1.124,-400,000, але Сенат привернув із цієї суми майже 70%. Рішення Сенату можна вважати за перемогу уряду, але ще не є відомо, яке становище в цій справі займе спільна Конґресова Конференція, яка має узгіднювати різниці між двома законопроєктами Сенату і Палати Репрезентандів. Вже тепер говориться в політичних колах, що доля допомоги закордонним країнам натрапить в Конґресі на дуже великі трудноші, які важко буде урядові перемогти в найближчодові фін. році. Сума $4,422,-800,000 поділена на такі цілі: $1.450,000,000 — на військову допомогу; $1.125,000,000 — на розвиткові позички; $570.000,-000 на Союз для Поступу в Латинській Америці; $400.-000,000 на економічну допомогу. $290,000,000 на окремий Фонд Президента і $275.000,-000 на допомогу тим країнам, які не матимуть потрібних ґарантій на позички.

Видатки на будову мешкань становлять рекордову суму $60 більйонів

Ню Йорк. — Аґенція Стендард енд Пурс передбачає, що видатки на нові мешкання в цьому 1962-му році дійдуть до рекордової суми понад дол. 60 більйонів, що буде на 5 відсотків більше, як в 1961-му році. Передбачають, що в цьому році збудують коло 1,390,000 мешканевих одиниць. В лютому число нових мешканевих одиниць в річному відношенні передбачали на 1,134,000, бо була гостра зима і припинені були будівельні праці. В травні оцінювали, що цього року збудують 1,566,000 нових мешкань в річному відношенні, а тепер передбачають, що число нових мешканевих одиниць в цілому 1962-му році становитиме 1,390,000.

Суд продовжує акцію проти губернатора Міссіссіпі; в Оксфорді спокій

Ню Орлінс, Луїзіяна. — Окружний Апеляційний Суд ЗДА 2-го жовтня відмовив відкликати оскарження губернатора Міссіссіпі і його заступника в тому, що вони не виконали зарядження федерального суду. І губернатор Росс Барнет і його заступник Пол Б. Джансон мають до 12-го жовтня виправдатися в суді і довести, що вони не протиставилися судовим зарядженням. Одночасно суд визнав, що головні урядовці Університету Міссіссіпі виконали рішення федерального суду і прийняли до університету студента негра Джеймса Мередіта. В Оксфорді 2-го жовтня був спокій, частина студентів виявляла словами своє невдоволення, коли Мередіт в товаристві судових маршалів ішов до університетського будинку, але відділ війська розігнав тих студентів. Сам Мередіт вдоволений із свого побуту в університеті. Він сказав, що деякі студенти в клясі вітали його звичайним словом „галло", а інші виявляли своє невдоволення. Мередіт сказав, що він старався дістатися до університету не так для свого добра, як для добра Америки, щоб допомогти вирішити справу расової сеґреґації в школах. Частина війська відійшла з Оксфорду, але залишилися військові відділи, які дбають про порядок. Генерал Вокер є в шпиталі і лікарі мають ствердити, який є його психічний стан.

В найближчу суботу й неділю в Гамилтоні відбудеться Крайовий З'їзд та ювілейні святкування УНО Канади

Гамилтон, Канада. — В найближчу суботу й неділю, 6 і 7-го жовтня, тут відбудуться великі врочистості у 30-річчя існування та провідної діяльности Українського Національного Об'єднання і Братніх Організацій Канади. Протектором цих святкувань є прем'єр Канади Джан Діфенбейкер, а в святкуваннях візьмуть особисту участь міністер праці Михайло Стар та інші високі крайові і провінційні достойники. В рямках цих святкувань відбудеться в приміщеннях місцевого Українського Національного Дому Загальний Крайовий З'їзд УНО і Братніх Організацій з Ювілейним Бенкетом, на якому головним промовцем буде міністер Михайло Стар в суботу, 6-го жовтня о год. 6:30 ввечері, та Ювілейним Концертом, що відбудеться в неділю, 7-го жовтня о год. 7-ій ввечері в залі театру „Дельта". Під час концерту промовлятиме провінційний секретар та міністер громадянства Онтаріо Іван Яремко, а в мистецькій програмі збірні і поодинокі хори УНО і танцювальні групи „Чайка" та МУНО. Український Народний Союз репрезентуватиме на цих імпрезах директор Канадійської Канцелярії УНС, головний радний Богдан Зорич.

МОЛОДІ УКРАЇНСЬКІ КОЗАКИ З КУБАНІ ВИСТУПЛЯТЬ НА ТЕЛЕВІЗІЇ В ПРОГРАМІ САЛІВЕНА

Ню Йорк. — Три молоді хлопці, українські козаки з Кубані: Василь Коваленко, Олександер і Микола Кумпани, які недавно виступали на міжнародній виставці в Шикаґо, будуть танцювати і співати під власний акомпаніямент на телевізії в програмі Еда Салівена в неділю, 14-го жовтня, о год. 7-ій ввечері на струї ч. 2. Як відомо, на програмі Салівена виступають тільки висококваліфіковані професіоналісти і ця програма належить до найвище оцінюваних та найпопулярніших в країні. Тим часом, наші молоді артисти виступають в одному з нюйоркських клюбів у латинському кварталі по 15 хвилин двічі денно.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Кеннеді** 27-го вересня підписав закон про контролю фармерських продуктів і висловив надію, що той закон допоможе зменшити надмір фармерських продуктів в урядових маґазинах, підтримає тверді ціни на харчі та втримає добробут фармерських родин. Велика частина фармерів не вдоволена з цього закона.

● **Найвищий Суд ЗДА** видав був зарядження про те, що є порушенням конституції, коли в публічній школі починається шкільне навчання молитвою, а в Ню Йорку традиційним звичаєм відправлено т. зв. Червону Службу Божу в католицькій катедрі св. Патрика, яку правив монсіньйор Стіфен Келлегер, а присутні були кардинал Спелман, єпископ Джан Врайт із Питсбурґа, посадник Ваґнер та численні судді, бо в судах почалася праця після вакацій.

● **Новий Оксфордський** словник, що його щойно видали, не має нового слова „твіст", бо редактори нового видання вважають, що той танець ще не здобув собі такого значення, щоб його втягати в словник.

● **Власник нагороди Нобеля**, професор Стенфордського університету д-р Йошуа Ледерберґ надрукував у Протоколах (Просідінґс) Крайової Академії Наук статтю, в якій твердить, що на пляметі Марс є гарячі місця і вулькани, і тому там можливе є мікроскопійне життя.

У Франції зголошено в парляменті недовір'я урядові президента де Ґоля

Париж. — 5 французьких політичних партій — Незалежна, Радикальна, Народно-республіканська, Ліберальна і Соціялістична — зголосили спільний внесок на ухвалення недовір'я урядові Жоржа Помпіду, що було б однозначне з висловленням недовір'я президентові де Ґолеві. Підтримані в даному випадку й комуністами, вони мають 241 голосів, потрібних для переведення свого внесення. В такому випадку през. де Ґоль розв'язав би парлямент і розписав нові вибори. Спір між де Ґолем і парляментом ведеться за рішення де Ґоля представити 28 жовтня ц. р. на всенародний плебісцит зміну конституції, за якою наступних президентів Франція обірала б в загальному і безпосередньому голосуванні. Французькі політичні партії, репрезентовані в парляменті, не є засадничо проти такої конституційної зміни, але проти того, щоб в цій справі оминути парлямент, всупереч виразній постанові конституції, що всі її зміни мусять переходити через парлямент. Зате де Ґоль вважає, що коли теперішню конституцію прийнято в загальному плебісциті, то і її зміни може змінити плебісцит. Тепер, в обличчі одвертого бунту всіх партій і парляменту проти де Ґоля, він буцім-то плянує змінити взагалі структуру майбутнього парляменту та перевести через новий плебісцит таку її зміну, щоб в парляменті не мали більшости політичні партії, а репрезентанти станів, корпорацій і професій. На цьому тлі розпалюється у Франції нова внутрішня криза. Тому, що на четвер заповіджено голосування над внеском недовір'я урядові в парляменті, то за 2 години перед тим де Ґоль виголосить через радіо - телевізію велику промову з мотивізацією свого становища.

ЗДА з'ясували Польщі своє рішуче становище в справі Берліну

Об'єднані Нації. —. Державний секретар Дін Раск конферував в минулий понеділок з комуно-польським міністром закордонних справ Адамом Рапацьким цілу годину. За газетними інформаціями, Раск з'ясував Рапацькому рішуче становище З'єдинених Держав в справі оборони свободи Західнього Берліну та заявив йому, що перебування західніх гарнізонів у Західньому Берлині і вільний доступ до того міста є річами недискусійними. Ця заява Раска стояла у безпосередньому зв'язку з напастливою промовою Рапацького з п'ятниці минулого тижня, коли Рапацький скидав вину на західні держави за німецьку, зокрема берлінську кризу й домагався розв'язання її за совєтською рецептою — поділу Німеччини на дві „суверенні" держави. Рапацький так само погрожував, що у випадку відмови збоку Заходу СССР підпише з Східньою Німеччиною сепаратний мир. Дін Раск з'ясував йому, що коли б східньо-німецькі комуністи захотіли спутати вільний доступ до Західнього Берліну, то воно спричинить війну. — Дін Раск конферував у тому самому дні ще з міністрами закордонних справ Об'єднаної Арабської Республіки, Ліберії, Тунісії, Ливану, Марокко і Малі, як теж з французьким амбасадором в ОН Рожером Сейду. Він був теж на обіді в генерального секретаря ОН У Танта разом з гуртом високих американських урядовців з ОН і державного секретаріяту.

● Сенатор республіканець із Ню Йорку Джекоб Джевітс, промовляючи на зборах Міжамериканської Ради, заявив, що ЗДА мусять виступити проти Куби, бо не можна дозволити на те, щоб на Кубі зростала комуністична збройна сила.

Д-р Т. Б. Цюцюра викладатиме політичні науки в університеті в Галіфаксі

Проф. д-р Т. Б. Цюцюра

Ню Йорк. — Д-р Теодор Богдан Цюцюра, який від квітня 1961-го року був заанґажований Українським Народним Союзом як вільний співробітник та виконував обов'язки редакційного секретаря і технічного редактора при завершуванні підготови текстів першого тому Англомовної Енциклопедії Українознавства, тепер одержав та прийняв посаду асистента професора політичних наук в університеті Сейнт Мері в Галіфаксі, провінційному центрі Нової Шотляндії в Канаді, куди він виїжджає вже в найближчу п'ятницю, 5-го жовтня. Свої нові обов'язки проф. д-р Цюцюра почне виконувати з понеділком, 8-го жовтня. Викладатиме загальне і порівняльне державознавство (політичну теорію) та міжнародне право. Д-р Т. Б. Цюцюра студіював у чотирьох навчальних закладах: у Львівському університеті, Мюнхенському університеті, Українському Вільному Університеті, на якому студіював правничі і економічні науки, та в Колюмбійському університеті, де закінчив студії соціяльно-політичних наук. Проф. д-р Т. Б. Цюцюра був секретарем факультету права і суспільно-економічних наук УВУ, згодом його головним секретарем а від грудня 1949-го року доцентом права. Належав до управи Центрального Союзу Українського Студентства як референт студій і культурно-освітніх справ чи голова контрольної комісії і товариського суду. Є членом НТШ та кількох американських наукових об'єднань і співробітником УВАН. Входить в склад співробітників Енциклопедії Українознавства під головною редакцією проф. д-р Володимира Кубійовича. Як редакційний секретар і технічний редактор Англомовної Енциклопедії Українознавства від квітня м. р., д-р Цюцюра перевів основну перевірку та ряд доповнень в текстах до першого тому цієї важливої публікації, зокрема перевірив і доповнив бібліографію та перевірив точність перекладів, термінології і транслітерації. Приймаючи інші обов'язки, д-р Т. Б. Цюцюра в межах своїх нових обов'язків і можливостей продовжуватиме також свою співпрацю при остаточному завершенні видання першого тому АЕУ, що тепер переходить перевірку друкарського складу, як і при плянованій вже підготові другого тому. Виїзд д-ра Т. Б. Цюцюри з Ню Йорку до нових обов'язків супроводять найкращі побажання його приятелів, знайомих і співробітників.

АМЕРИКАНСЬКІ КРАЇНИ НАРАДЖУЮТЬСЯ НАД ПРОБЛЕМОЮ КУБИ

Вашинґтон. — У вівторок і середу — 2 і 3 жовтня ц. р., — відбулась у Вашинґтоні велика конференція всіх латино - американських держав під проводом ЗДА, присвячена виключно справі Куби. Державний секретар Дін Раск відкрив наради 40-хвилинною промовою, в якій з'ясував загрозу збоку Куби, як випадної бази комунізму й фортеці, узброєної совєтською зброєю, та подав до відома напрямні американської політики у відношенні до Куби Кастра. Дін Раск запевнив, що З'єдинені Держави переймають провід у змаганні до скріплення режиму Фіделя Кастра, але стоять на базі останньої декларації президента Кеннеді, що збройний виступ проти Куби в теперішньому часі непотрібний і невиправданий. За коментарями преси, ця конференція американських держав має інформаційний характер і на ній не передбачувано приймання ніяких постанов щодо будь - яких драстичних акцій супроти Куби. Проблема Куби — за доповіддю державного секретаря Раска — являє собою передусім політичну, а не мілітарну загрозу. Ствердив це президент Кеннеді на обіді, що його влаштував для всіх учасників тієї конференції. Він заявив: „Маємо за завдання перешкодити експансії комуністичної доктрини з Куби, звідкіля вона поширюється як із бази, яка стала мостовим причілком для заатакування безпеки всіх нас". „Тому — казав він далі — вважаємо, що це лежить в інтересі всіх нас, щоб ми у спільній зустрічі передумали, які дії найдоцільніші задля зупинення експанзії комунізму з острова Куби, та яких заходів треба вжити, які остаточно запевнили б свободу кубинському народові". Американська політика — твердять при цій нагоді пресові коментатори — змагає до того, щоб у тісній співпраці з латино-американськими державаме довести до повної ізоляції Куби, але це не вдасться, бо однаково деякі південно - американські держави, як західньо - европейські союзники Америки не хочуть зірвати дипломатичних та торговельних взаємин з Кубою. На Вашингтонській конференції 16 держав заступлені своїми міністрами закордонних справ. Три країни заступлені тільки амбасадорами, а саме: Арґентина переживає тепер державну кризу і там взагалі нема ще міністра закордонних справ, бразилійським міністром закордонних справ є покищо прем'єр Гермес Ліма, який з уваги на напружену ситуацію в тій країні не міг прибути, а мехіканський міністер закордонних справ є разом із президентом Мехіка в подорожі на Далекому Сході. Закордонний міністер Домініканської Республіки Хозе Антоніо Тонілля - Атлес зголосив запит, на який державний секретар Дін Раск давав широку відповідь. В першому дні нарад промовляли 11 міністрів. Ґватемаля займає найрадикальніше становище і є прихильна негайній військовій інтервенції проти режиму Фіделя Кастра, Нікараґва перестерігала проти інфільтрації комуністичних агентів з Куби та перепачковування відтіль зброї до латино - американських країн. Арґентина апелювала до всеамериканської єдности. Найбільшу опозицію проти будь-яких драстичних заходів проти Куби ведуть Мехіко, Бразилія і Чіле і представники тих держав заповіли свій виступ на другий день конференції. Про практичні заходи, що їх треба повести, йдуть окремі наради, але — за передбачуваннями газет — постанови в цій справі будуть обмежуватися радше до ідеологічно - політичної декларації, як якихсь поважних спільних протикубинських дій. Пропозиція, щоб 10 країн Карібського обширу створили спільну збройну силу та переводили стеження Карібських вод — також не знаходить видатної підтримки. Все ж, американський Уряд ніби вдоволений, що йому вдалося взагалі зактивізувати справу Куби та переконати латино - американських лідерів, що ЗДА беруть дуже поважно загрозу, яка існує від Куби, як совєтської бази.

Канадійський міністер закордонних справ таврує совєтський колоніялізм

Об'єднані Нації. — Канадійський міністер закордонних справ Говард Грін, що промовляв в час сесії Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, гостро засудив намагання совєтського уряду і його делеґації в ОН виступати в ролі чемпіона свободи колорових народів. Грін говорив: „В 1960 році прем'єр Канади пригадав Генеральній Асамблеї про становище поневолених народів совєтської імперії. Там багато мільйонів не мають сьогодні права на самовизначення, якого це права совєтський уряд домагається для інших. Це заперечування людських прав і підставових свобід каже серйозно сумніватися про щирість Совєтського Союзу в питанні колоніялізму. Якщо ОН розглядають ситуацію в багатьох інших районах світу, вони не можуть не бачити країн під совєтським пануванням. Хартія принципів людських прав і самоозначення має бути універсальна у її приноровленні до усіх народів".

У СВІТІ

● **У Південно - Африканській Унії** несподівано виник релігійний спір з приводу — дощу. Тамошні хлібороби, що важко терпіли внаслідку хронічної посухи, користувалось рекомендованими міністерством хліборобства ракетами, які, вдаряючи в насуплені хмари, спричиновували дощ. Поминаючи, що деякі недотепні фармери, не вміючи орудувати тими ракетами, стягали дощ не на свої, а сусідські поля, раптом проти викликання такого штучного дощу виступила Голляндська Реформова Церква в своєму офіційному органі, як проти антирелігійного акту „стріляння в небо". Почалась неприємна полеміка на цю тему.

● **Між Парижем і Бонном** ведуться дипломатичні розмови на тему затіснення взаємин між Францією і Західньою Німеччиною, що його запропонував французький президент де Ґоль під час своєї останньої візити в Німеччині. Він залишив західньо - німецькому урядові меморіял, в якому пропонує, щоб закордонні й військові міністри стрічалися на наради що три місяці та голови держав що півроку для розгляду й узгіднювання всіх справ, що цікавлять ці дві держави.

● **Господарські кола Сицилії** від восьми років наполягають на здійснення ідеї побудови мосту між італійським суходолом та Сицилією, понад Мессинську протоку, яка лучить мітичну Скиллу і Харидбу. Обраховують, що по такому мості, що коштував би 130,000,-000 долярів, щоденно проїздили б 1.200 вантажних залізничних вагонів і 2.000 авт; отож він швидко замортизувався б.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J

Стріли в Міссіссіпі

Історія в Міссіссіпі взяла такий оборот, як його можна було сподіватися відразу. Бо ж наперед було відомо, що губернатор того стейту і його дорадники борються за безнадійну справу: вони не всилі були встоятися проти закону, проти Президента, проти публічної опінії величезної більшости народу та проти федеральної влади з усіми засобами екзекутиви. Тому від першого ж дня, коли тільки міссіссіпські расисти спротивились були прийняти мурина Джеймса Мередіта, колишнього летуна, ветерана корейської війни, до університету в містечку Оксфорді, — остаточне вирішення спору не підлягало сумніву і залежало тільки від часу, коли воно прийде. Добре сталося, що університетські власті, як і сам губернатор та його заступник, що спершу не допускали названого мурина на терен університету, підкорились федеральній владі і в практиці признали принцип расової десегреґації того університету. Добре теж сталося, що вони звернулися із закликом до студентства зберегти спокій і підкоритися законам. Але вони не взяли на увагу, що людська вдача, це не є гума, що нею можна викручувати досхочу, і що дуже небезпечно грати на інстинктах юрби. Безперервне під'юджування впродовж тижня й торочення найбільш демагогічних фраз, насичених расовою ненавистю, мусіло видати плоди. Вони й проявились авантюрами в обширі університету і студентських гуртожитків в Оксфорді, внаслідок яких згинули дві особи, а багато було ранених.

Очевидно, що ці жертви — це вислід трагічного непорозуміння, бо ж криваві сутички на тлі расових спорів у 60-их роках 20-го сторіччя, та ще й в країні такої свободи, як Америка — це справді абсурд. І тому відгук цих подій у Міссіссіпі, і раніше, коли ще йшла боротьба за допущення Мередіта до університетського будинку, і тепер, коли він вже там опинився, але аж після введення до містечка 3.000 війська й кількох сот федеральних „маршалів", — отож відгук цих подій за кордонами Америки надзвичайно прикрий. „Це найсумніша вістка, яка дійшла до нас з-поза океану", — писав один поважний і найприхильніший до Америки французький часопис. І цей короткий коментар найкраще характеризує настрій приятелів Америки у широкому світі. Для ворогів же її це несподівано новий пир, це новий скарб для їхньої пропаганди ненависти проти Америки, для знецінювання її та очорнювання. Комуністична пропаганда в широкому світі представляє події в містечку Оксфорді в Міссіссіпі, наче характеристичні для відносин у цілій Америці, де нібито панує расова ненависть з кривдою для нещасних муринів!

Губернатор стейту Міссіссіпі стоїть далі на становищі, що спокій в Оксфорді і в цілому стейті настав би найшвидше тоді, якби забрали геть мурина з університету і відкликали федеральне військо та „маршалів". Він не бачить вини за собою і оскаржує виконавців федеральної влади в тому, що вони „непотрібно" стріляли, промовчуючи, що стрілянина не була тільки з одного боку. Знову ж в офіційному комунікаті генерального прокуратора оскаржується стейтову поліцію, що вона — за наказом згори — зникла з університетського терену саме тоді, коли почались заворушення, і байдуже придивлялась їм з авт. Але це річ другорядна, хто був безпосереднім спричинником стрілянини і людських жертв. Коли ліс рубають — тріски летять, і ці жертви, хоч які вони трагічні — це таки тільки тріски при валенні дерев - пересудів, що їх трудно викоренити з людських душ і з атмосфери, яка ще залишилась після минулих сторіч. Таке потрясення з людськими жертвами здебільша приспішує процес ліквідації пережитків. Якщо й у цьому випадку це станеться, то загин цих випадкових осіб в Оксфорді в минулу неділю вечером — не був зайвий і принесе користь для великої і доброї справи.

Рільництво в ЗДА і в СССР

Загальна крайова продукція ЗДА становила в 1961-му році $521 більйон долярів і економісти передбачають, що в 1962-му році досягне вартости $570 більйонів у річному відношенні. Якщо порівнювати ці цифри із загальною продукцією Совєтського Союзу, то ЗДА продукують в два рази більше, як СССР. Маючи всього лише шість відсотків населення цілої земної кулі, ЗДА дають половину світової промислової продукції.

Проте, найбільш показовим для передового становища З'єдинених Держав у світі є сільськогосподарська продукція цієї країни. За останніх сто років у цій ділянці ЗДА перейшли справжню революцію, модернізуючи своє рільництво в кожному відношенні і збільшуючи непомірно рільничу продукцію. Сто років тому американський фармер міг харчувати своєю продукцією себе, свою родину та щонайбільше ще кілька сторонніх осіб і зодягнути їх частинно. Щоб випродукувати один бушель кукурудзи, він мусів працювати дві години. Сто років тому шість мільйонів сільськогосподарських робітників прохарчовувало тридцять мільйонів американського населення. Тепер, щоб випродукувати бушель кукурудзи, американський фармер потребує дев'ять хвилин, і всього лише сім мільйонів фармерських робітників прохарчовують 185 мільйонів американців. Значить, американський фармер продукує сьогодні таку кількість харчів, що вистачає для 25 осіб, замість для п'яти осіб сто років тому. До того харчі тепер куди кращі й різноманітніші, як були колись. Ще треба додати, що американський індустрійний робітник у ЗДА витрачає тепер на харчі лише одну п'яту частину своєї заробітної платні, тоді як британці і французи витрачають на прохарчування по 30% свого заробітку, а совєтські громадяни — 50%!

Якими високими показниками може похвалитися американська рільнича продукція, яскраво і переконливо показує порівняння кількости вирощуваних у ЗДА рільничих продуктів із такою ж продукцією в Совєтському Союзі, зроблене на підставі даних, зібраних американським департаментом рільництва. Наприклад, кукурудзи американські фармери продукують у понад два рази більше, як совєтські радгоспи і колгоспи: у ЗДА збирають її пересічно по 48.3 бушеля з акра, а в СССР — по 21.7 бушеля. Сої продукують у ЗДА по 23.7 бушеля з одного акра, в СССР — у три рази менше — 7.5 бушеля. Пшениці у ЗДА родить по 26 бушелів з акра, в СССР —по 11.4 бушеля. Картоплі продукують у ЗДА 184.3 центнера з акра, в СССР тільки 82.4 центнера. Вівса — у ЗДА 45.5 бушеля з акра, в СССР 23.3 бушеля. Ячменю: 31 бушель у ЗДА, — 18.7 бушеля в СССР. Жита — у ЗДА 19.7, в Совєтах 12.7. Тютюну 155.9 фунта у ЗДА, 101.7 в СССР. Перевищує Совєтський Союз З'єдинені Держави тільки в продукції бавовни і льону — продукція яких в СССР становить 61 фунт з акра, а в ЗДА 44.8 фунта. Наведені цифри підтверджують факт, що загальна рільнича продукція ЗДА перевищує вдвоє совєтську. Але й вони не показують справжнього відношення між продукціями рільництва обох країн; особливо ж коли взяти до уваги, що загальна посівна площа у ЗДА становить 329 мільйонів акрів, а в СССР — 501 мільйон, і що в ЗДА у сільському господарстві працює 7.400.000 осіб, а в Совєтському Союзі — 48.300,000.

Усі ці дані показують як не можна краще гєю перевагу американської вільної господарської системи над совєтською комуністичною і всю відсталість совєтського рільництва в порівнянні з американським. Водночас ці цифри свідчать про те, що перехвалки Хрущова та його „експертів" щодо успіхів у перегонах з Америкою є звичайним пропаґандивним блефом. Ні протягом семирічки, ні навіть впродовж передбачених у новій програмі КПСС 20 років не поведеться большевикам не то перегнати Америку, але навіть її хоч би трохи наздогнати.

ОТРУТА ДОВКОЛА НАС

Деякі читачі „Свободи" пам'ятають, як кілька років тому секретар здоров'я перед самим Днем Подяки наказав був вилучити з продажу деяку кількість журавини: кущі цієї рослини посипали порошком, який може спричиняти пістряк. Це була голосна справа і про неї дебатовано в Конгресі та в фармерських організаціях. Уряд дав тоді відшкодування за знищену журавину.

Напевно дехто пригадує собі подібну історію з курми, м'ясо яких визнали за небезпечне для здоров'я людини, бо тих курей годовано хемікаліями, що викликають у деяких їхніх внутрішніх органах пістряк.

Тепер ці справи призабулися, люди їдять і журавину і курятину, бо фармери не вживають уже тих хемікалій. Аж оце недавно вийшла книжка Рахел Карсон, яка пригадала ті неприємні історії. Ця книжка має назву „Мовчазна весна" (Сайлент Спрінг), бо в ній розповідається про весну, коли не чути було співу вільшанок: ці симпатичні пташки вигинули після того, як наїлися хробачків, видзьобуючи їх з землі, здобреної порошком ДДТ. Авторка цієї книжки оповідає далі про те, що на площі біля Мишиґенського університету уживали ДДТ, щоб знищити недугу, яка поширилася на в'язах, і внаслідок того число вільшанок на тому терені зменшилося впродовж року з 370 до 37-ох.

Та поки ближче приглянемося думкам авторки, нагадаємо дещо з філософії Дж. І. Родейла, промисловця, драматурга, кінового продуцента та чемпіона так званого „природничого огородництва", який видає журнали „Органік ґарденінґ" і „Превеншел". Родейл оповів таку історію про хемікалії:

Він купив 30 щойно вилуплених курчаток. Одну половину з них почав годувати хемічними харчами, а другу половину органічними. Оті „хемічні" курчата не мали апетиту, а „органічні" не могли насититися в своїм курнику. Через чотири дні хемічні курчата потребували на 4 години більше часу, щоб насититися, в порівнянні з органічними ровесниками. Однієї ночі до курника закралися щурі і з'їли троє курчат. Всі вони були органічні. Найближчої ночі щурі з'їли 11 курчаток, не торкнувши ні одного з тих, що живилися хемікаліями. Одне органічне курча, яке залишилося Родейл пустив між хемічними. Найближчої ночі його з'їв щур.

Родейл трохи гумористично пояснює це явище. „Чи це значить, — питає він, — що коли ви споживатимете самі тільки органічні харчі, то вас скоріше зможуть з'їсти щурі? Ні, це значить, що кури і щурі кмітливіші від людей, бо вони знають, що є добре для них".

І ось всіляких хемікалій-отрут повно в наших домах, пивницях, городах і садах. Ними ми нищимо мух у своїх кімнатах, міль на одежі, комах на вазонках і на кущах в городі, хабазся на подвір'ях. Ми оббризкуємо хемікаліями дерева, і то кілька разів річно, бо без того всі овочі понищать хробаки. Хто не оббризкує навесні яблуні чи сливи, той не матиме ні одного нехробачливого овоча. Але ніхто не думає, що оті всі хемікалії у вигляді плину чи порошка є отрутами не тільки для комах, метеликів і хробачків, але й для птахів, риб, корів, курей і самої таки людини.

Отих різних хемікалій уживають не тільки домашні господині, власники малих городів, садів та квітників, але і великі фірми та урядові аґенції, які за допомогою машин або з літаків розпорошують їх на мільйонах акрів землі. Про те, як зростає в Америці оця акція винищування всяких комах - шкідників, свідчать такі цифри: в 1947-му році випродуковано тут 124.000,000 фунтів хемікалій, а в 1960-му році — 637,000,000. Важко комасі вижити в таких умовах - пише пані Карсон, — але й людині важко зберегти своє здоров'я, коли довкола неї так багато отрути. Д-р В. С. Гюпер із Крайового Інституту для дослідів пістряка називає порошок ДДТ „спричинником пістряка". Незначна кількість цього хемікалію в дієті, — твердить він, — може бути шкідливою для здоров'я людини. Дослідники говорять уже навіть про одну мільйонову частину!

Ось що пише авторка книжки „Мовчазна весна" про небезпеку для здоров'я людей від різних хемікалій, яких уживається для нищення комах у ставах, городах, лісах, садах, курниках; стайнях і домах:

„Якщо Конституція не дає гарантії громадянам проти смертельного затруювання їх приватними особами і навіть урядовими аґенціями — то це тільки тому, що творці Конституції, хоч і відзначались мудрістю та передбачливістю, не могли уявити собі такої проблеми".

Очевидно, що книжка „Мовчазна весна" не могла не звернути на себе уваги тих людей, яких вона в першу чергу заторкує. Продуценти харчів, які користуються різними хемікаліями, мають право відповісти авторці таке:

— Ви розкриваєте тільки частину правди у своїй книжці. Ви перебільшуєте небезпеку від тих хемічних засобів, якими ми мусимо поборювати мільйони комах, що нищать корисні рослини. Коли б не хемікалії, то людям забракло б харчів, і вони були б дорогі, бо самими тільки руками годі винищити всіх шкідників. Чи ви хочете мати хробачливі яблука, чи дозволите нам уживати малесенької кількости отрути, щоб вони були здорові. Та й то ще не знати, чи залишається на них та отрута.

Фармерів підтримають і ті люди, які продукують численні роди хемікалій. Один із рецензентів на книжку „Мовчазна весна" твердив, що урядові аґенції не забиратимуть слова в цій справі. Але це дуже важлива проблема, і ось в неділю 30-го вересня ц. р. появилося в часописах повідомлення, що Університет стейту Мейн скликає публічний симпозіюм, на якому мають обговорювати ті всі проблеми, що їх порушила авторка.

У стейті Мейн вирощують картоплю, яблука, борівки і плекають кури. „Без хемікалій — заявив професор Гердес Сімпсон, — ми не мали б усіх тих продуктів".

Професор агрономії Муді Тревет, спеціяліст від винищування сільськогосподарських шкідників, сказав: „Пані Карсон поставила кілька запитів, а між ними й такий: що станеться з нами за 20 років? І саме тепер ми повинні глибоко задуматися над тим, щоб знайти відповідь на цей запит".

Василь Гальченко

АЛЛЕН ДОЛЛЕС ПРО ХРУЩОВА

У серпні цього року в Сан Франсіско, на річному зібранні Амерікен Бар Ассосіейшен, колишній керівник центральної розвідки ЗДА, Аллен Доллес, виступив з промовою, в якій дав оцінку Хрущова, комунізму та найновіших подій в СССР..

Аллен Доллес виступав, як приватний громадянин, але говорив не про приватні справи, — говорив, як державний муж, який довгі роки керував однією з найвідповідальніших для безпеки країни установою. Він сказав:

„На початку холодної війни ми визнали необхідність координації нашої розвідки в розумінні зовнішніх дій та оцінки світового становища, як частини нашої національної оборони". Океан перестав бути тим велетенським простором, що забезпечував Америку від ворогів, а залізна заслона оточила комуністичний світ. Це — „лягло подвійним тягарем на розвідку при виконуванні обов'язків своєчасно давати оцінку комуністичної діяльности, яка могла б вплинути на нашу безпеку".

„. . . Ми маємо досить добрі уявлення про військову потугу СССР і червоного Китаю. Ми також знаємо, що хочуть зробити з нами комуністичні вожді: вони заміряють, рано чи пізно, нас знищити. Але вони свідомі того, що перевага все ще по нашому боці. Тому комунізм намагається покищо досягти обмежених цілей, як Берлін чи Ляос".

У зв'язку з цим, сказав А. Доллес, „фундаментальним завданням американської розвідки — у фазі так званого мирного співіснування — є виснити, до якої межі комуністичні вожді готові йти на ризико"... Визначити такі межі не легко: у комуністичному бльоці все засекречено, немає пресових дискусій, та й самі провідники комунізму „не завжди заздалегідь можуть визначити лінію дій у всіх деталях".

„Лекція Перл Гарбору та зростаюча загроза комунізму спонукали наш уряд заснувати розвідчу службу в світовому маштабі". Згадавши з похвалою свого нового заступника, Джана А. МекКона, А. Доллес висловив думку, що „те, що трапилося з Перл Гарбором, очевидно, вже не повториться". Бо: „Стіни й заслони, якими вони (СССР і Китай) обгородили свій режим, надіючись обдурити нас, не є непрохідними. Ось чому вони не можуть розраховувати на те, щоб нас обдурити... На Заході не глухі і не сліпі".

Потім доповідач перейшов до аналізи тих труднощів, що їх мали Ленін — з його невдалим експортом революції, Сталін — з його каральною машиною та завеликим політичним апетитом, а тепер Хрущов і Мао. Диктатор Хрущов даремно намагається звалити вину на Сталіна, бо ж він сам був сталінцем. Він лише зм'якшив тактику, але й далі виконує сталінські рішення як в СССР, так і в світовій політиці: „Взявши поміркованіший курс у своїй країні, але не відмовившись від диктатури, проповідуючи співіснування закордоном, але не зменшуючи тиску на Захід, він просто вводить необхідні зміни в тактику комунізму. Факти сили, зростання могутности Америки і всього вільного світу він враховує, але не відходить від стратегічних цілей комунізму".

А. Доллес ствердив, що Н. Хрущов вдався тепер до так званої „салямі тактики" — тактики просочування і відтинання по шматочку „політичної ковбаси", як це було в Чехо - Словаччині та на Угорщині, а тепер — на Кубі, в деяких місцях Африки і в Ляосі. „Програма Хрущова, хоча й менше притягальна, як сталінська, має ту саму мету, що і сталінська, але користується тактикою „політичної ковбаси" у світовому маштабі".

Згадавши слова Хрущова, що капіталізм, мовляв, сам собі вирис могилу, Аллен Доллес назвав багато справ та проблем, які сам Хрущов мусить „закопувати", а саме:

— зростаючу в світі свідомість, що рівень життя в СССР значно нижчий від рівня життя у капіталістичних країнах;

— значення масової втечі від комунізму через усі стіни й бар'єри;

— „він повинен спробувати закопати чи якоюсь мірою зменшити надії підростаючого російського (все ще нема народів СССР! — ВГ) покоління, особливо студентів, інтелігенції та панівних кляс, які сподіваються здобути більше свободи"...

— він стоїть перед фактом, що вільні профспілки в Европі, в Америці і майже в усьому вільному світі виступають проти комунізму, проти примусової праці в комуністичній системі;

— закопати хибність теорії Маркса про обов'язковий провал капіталізму, викликаний внутрішніми причинами;

— він повинен спробувати закопати і той факт, що комунізм викінчив свій запас ідеологічних аргументів, і нині зростаючий імперіялізм та аґресивний колоніялізм існують тільки під червоним прапором;

— закопати спроби оточити підкорене комуністам населення залізною заслоною, бо що таке залізна заслона для „Телстара"?;

— Закопати свої перехвалки щодо „монолітної єдности" і солідарности соціялістичного бльоку (Китай, Альбанія, Югославія)...

Хрущов і його „колективне керівництво" мають велетенську проблему: сільське господарство в колгоспно-радгоспній неволі; єдиним успіхом такого господарювання є те, що влада має змогу зберігати політичну контролю над сільським населенням.

„Я не хочу, — сказав Аллен Доллес, — щоб у вас склалося враження, що з огляду на труднощі комунізму ми можемо зменшувати нашу дуже дорогу і тривожну чуйність. Ми й далі маємо багато праці"... Доповідач вказав на комуністичну загрозу в Азії, Африці і на цій півкулі; сказав, що для деяких, особливо новопосталих країн, програма комунізму ще може мати притягальну силу. Але: „Я вірю, що позиція комунізму стає що далі, то слабшою".

І далі: „Офіційно російський народ тепер не бере безпосередньої участи в рішеннях свого уряду. Однак, виникає враження, що в Росії щораз голоснішими стають вимоги більшої свободи, справедливого розподілу наслідків праці"... Хрущов, на думку доповідача, прислухається до цих вимог. Він, наприклад, впустив до СССР оркестру Бені Гудмана не тому, що любить джаз, а тому, що підсовєтські люди люблять джаз.

Закінчуючи свою промову, Аллен Доллес фактично визначив політичну позицію З'єдинених Держав супроти комунізму. Він сказав: „Хрущов запевняє, що він хоче мирного змагання комунізму з нашою західньою цивілізацією. Але по-моєму він не відважиться на це. Все одно ми будемо невпинно цього добиватись. Будемо наполягати, щоб він це сам виконав. Доб'ємося чесної оцінки кожної з систем. Нехай їхня економіка, культура і їхня життьова філософія спробують рівнятися з нашою. Я не сумніваюся щодо наслідків".

Безперечно, концепції А. Доллеса — цікаві і глибокі — не є лише його концепціями. Вони досить поширені по цей бік океану. В них він цілковито оминув Ахіллесову п'яту Совєтського Союзу — проблему національностей, що дає Заходові в руки великий атут у політичній розгрі двох систем.

Відомо, що Москва грає на національних почуттях у світовій політиці („національно-визвольні рухи"). А. Доллес оминув цю проблему, зводячи все до економіки та релятивного поняття свободи. Росія підбила багато народів і експлуатує їх як колонії. І тому замало побіжної згадки про колоніялізм та імперіялізм під червоним прапором. Політики мусять враховувати національне питання всюди, бо воно виходить з природи людини.

Вся історія комунізму — це історія брехні, зрад, порушення договорів і т. п. Чому ж і від кого Америка має добиватися „чесної оцінки кожної із систем"?

ЛИСТИ

Вже на верховітті
листя пожовтіло...
Там береза біла
ніжно шелестіла:
„Не стелись ласкаво
біля ніг, тумане,
Не горнись до мене,
сивий дідугане!..
Не торкайся вусом
об дівочі груди —
З того залицяння
любощів не буде!
Он де клен багряний
на крутім обоччі
Дивиться на мене,
аж палають очі.
Він листки широкі,
золоті, осінні
Шле мені рікою
на узорній тіні.
Я схиляюсь низько,
ті листи читаю,
Хоч він і не близько,
та його кохаю.
Він бо не жартує:
щирою любов'ю:
Списані листочки
молодою кров'ю.

Віктор МАЗУР

Борис Антоненко-Давидович

ЗА ШИРМОЮ

РОМАН

(5)

Сторож Ісмаїл, знаючи, що лікар не терпить собаки у дворі, бив її всім, що траплялось напохваті, якщо вона, загаявшись, не чула здалека його кроків; діти хворих переймали її, силкуючись і собі чимось допекти очманілій тварині; і все ж, не зважаючи на це, Олександер Іванович за день, за два знову бачив її у дворі. Чи затуркана, гнана звідусіль, вона забувала про небезпеку, що чигала на неї в лікарняному дворі, чи небезпек тих була така сила в її страшному житті, що їх годі було стерегтись, але вона знову з'являлася, не знати звідки взявшись, щоб іще раз переконатись, що нічого їстівного тут нема й не може бути, і разом із тим, щоб іще раз зіпсувати настрій Олександрові Івановичу.

Олександер Іванович не раз, побачивши голодну, зацьковану суку, пригадував усе, що він будь-коли читав про собаку, і все те так чи так вкладалося в поняття, до якого він звик ще з дитинства — собака — друг людини.

Ця ж потвора була хібащо тільки саркастичною ґримасою на ці слова, які так часто повторював колись його батько — мисливець. Єдину назву, яку міг би дати їй Олександер Іванович, була — гидота. Але разом із тим вона була й живою, вкрай оголеною алегорією чогось такого, що не продумав іще Олександер Іванович, про що, власне, не хотілось думати, а воно само настирливо лізло в голову.

Тим часом узбек, присунувшись ще ближче до лікаря, вів своєї далі:

— От, значить, я і кажу Абдулі... (Абдуля — це брат мій, молодший брат. Є ще й другий брат, але Абдуля — старший від нього)... І кажу, значить, Абдулі...

Олександер Іванович перевів на нього здивовані очі, наче щойно вгледів узбека, і, намагаючись зосередити свою увагу на хворому, злегка хитнув убік головою, немов хотів цим рухом відкинути від себе решту недодуманих думок.

— Що болить? — перервав він раптом балакучого пацієнта й пильно оглянув усю його постать.

— Болить? — здивовано перепитав узбек, немов не сподівався від лікаря такого запитання. Адже треба перше викласти доладу все, як воно було, а тоді вже — про біль. — Болить мені в боці... отут саме, — показав він знехотя пальцем під праву пахву й зараз же повернувся до своєї розповіді: — Абдуля, розумієш, хоче, щоб їхати зараз до Тіґерману, а я йому кажу: „Тіґерман далеко, а вже ось-ось вечір, незабаром ніч..."

— Скільки днів болить? Два, три, тиждень? — не слухаючи далі розповіді, перебив узбека Олександер Іванович.

— Скільки днів болить? — знову здивувався узбек і розвів непорозуміло руками: — Болить чотири дні... Так ось, значить, Абдуля і...

Олександер Іванович далі не чув його. Увага випадково зачепилась за слово „тіґерман", і він подумав: зовсім як не узбецьке слово; скоріше скидається на німецьке чи єврейське прізвище: Зееман, Мугерман, Тіґерман... Олександер Іванович піймав себе на сторонній думці й знову спробував перемогти самого себе й дослухати, як годиться, хворого до кінця. Він простягнув руку до стетоскопа, готуючись обслухати огрудля узбека, та знову його уші запорошило безконечне:

— ... Я, розумієш, кажу Абдулі: „Сонце заходить — кінець! Усе лягає спати, все спить: кінь, корова, ішак, таук*); не можна тепер їхати до тіґерману..."

І Олександер Іванович одсмикнув простягнуту руку назад. Узяв ручку й рішуче написав у журналі в графі „Діягноз": Nihil. Підвівся і, виходячи з-за столу, сказав до фельдшериці:

— Дайте йому який-будь лінімент і поставте на правий бік баньки...

III

Вийшовши з амбуляторії, Олександер Іванович не пішов одразу додому, хоч у шлунку відчувалась неприємна порожнеча, від якої навіть трохи нудило. Кортіло перше глянути, яку шкоду сьогодні вчинила клята сука, і він подався через садок на город. Настрій йому дедалі більше псувався, він був вкрай невдоволений і з сьогоднішнього дня, і з самого себе. Все йшло не так як слід! „І з туберкульозницею не довів, власне, до кінця, і з цим балакучим узбеком обійшовся абияк, як архаїчний фельдшер-п'яниця, — картав себе Олександер Іванович. — І, як на те, ще ця сука!.." Олександрові Івановичу на довершення всіх прикрощів захотілось конче знайти капосні сліди її сьогоднішнього наскоку. Обережно розсуваючи тонке гілля молодих дерев і широко переставляючи ноги, щоб не наступити на цвіт, Олександер Іванович повернув до дувалу. Тут звичайно перелазила на лікарняну садибу собака.

— Ну, ось, так і знав! — сказав він сердито до себе, схиляючись над переламаною гудиною, кінець якої вже почав всихати. — Мерзотниця! І що з нею робити?..

Олександер Іванович пішов далі, пильно шукаючи очима нових наслідків руйнації, коли нараз почув недалеко дувалу голос матері. Мати тихо розмовляла з кимось.

„З ким це вона?" — здивувався Олександер Іванович, знаючи, що мати й досі майже нічого не знає по-узбецькому, окрім хіба назв чисел, бо без цього годі було обернутись на базарі; а якщо їй випадало іноколи стикатись з узбеками, вона вдавалась до пантоміми.

Мати стояла до нього спиною і, схилившись, припрошувала когось:

— Їж, їж, кошлата! А голодна яка, а брудна!..

Мати простягла наперед руку й, мабуть, присіла, бо майже зовсім зникла за густою смугою прив'язаних до жердин високих помідорових кущів. Зацікавлений Олександер Іванович швидко обійшов грядку з помідорами й наблизився до матері збоку. Але який же був його подив, коли він побачив, що мати пестить рукою гидку, одноокую суку!..

— Ну, ось, маєш! — скрикнув він водночас і з подиву, і з обурення. — Я наказую всім гнати її, не маю через неї покою, а ти її, мамо, принаджуєш!..

Сука, почувши чоловічий голос, боязко відскочила назад і, облизуючи довгим язиком слиняві губки, крадькома зиркнула на Олександра Івановича, видимо, зважуючи, чи можна ще сподіватись перечекати біду, чи краще мерщій, поки не пізно, забиратись собі геть.

— І навіть з миски її годуєш? — дорікнув Олександер Іванович, ступивши ще крок, щоб краще роздивитись цю дивовижну сцену. Сука з переляку шарахнулась убік, але, почувши голос матері, спинилась.

— Я вибрала для неї стару, нікудишню. Там уже й дірочка в дні, тільки я її ганчіркою заткнула... — немовби виправдувалась мати, обернувшись до Олександра Івановича своїм сумним, зсохлим обличчям. — Вона ж, Сашку, така бідна, всі її б'ють! — Мати обережно посунула до собаки миску з рештками вчорашнього супу: — Їж, Жучко, їж! Не бійся! Ніхто тебе не вдарить.

*) Таук (узбецьке) — курка.

Роман „За ширмою" друкується з невеликими скороченнями і з виправленням зобов'язуючого в Україні офіційного правопису.

ЖОВТЕНЬ — МІСЯЦЬ ФОНДУ „ВЕСЕЛКИ". ДОПОМОЖІТЬ „ВЕСЕЛЦІ" ПРОЯСНИТИ ДУШУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ! ВИШЛІТЬ СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ І ЩЕДРУ ПОЖЕРТВУ НА ЇЇ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД!

Мирослав Д. Німців

ЗА ПАМ'ЯТНИК-МУЗЕЙ ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНҐТОНІ

Відповідаючи на запити щодо реалізації моєї пропозиції поширення програми пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні, про яку я написав у „Свободі" минулого місяця, подаю конкретну пропозицію разом із повним кошторисом.

Щоб уникнути будь-яких непорозумінь, заявляю, що при розробленні цієї пропозиції я користувався своїм проєктом „Мірко", який дістав лише відзначення. Проте, моя розв'язка подумана так, що може бути легко достосована до будь-якого іншого проєкту, вибраного для реалізації згідно з умовами конкурсу та ствердженням в комунікаті роздачі нагород. Бо, наприклад, ступні при пам'ятнику округлої форми можуть бути заступлені ступнями прямокутної форми і т. д. Всі інші елементи розв'язки залишилися б без змін. Ідея побудови поширених приміщень є головним питанням.

Будучи дійсним членом Американського Інституту Архітектів та державно уповноваженим архітектом на Вашинґтон, я зв'язався із тутешніми властями, як Мистецька Комісія та Внутрішній Департамент із Відділом Столичних Парків, і передискутував цю справу. Підписана резолюція про здвигнення пам'ятника була спільною резолюцією Конгресу і не переходила через ніяку комісію чи підкомісію, де б могли зайти якісь вимоги щодо програми самого пам'ятника. Тому тепер ще є час спрецизувати конкретно і розв'язати повну програму пам'ятника, включаючи туди не лиш самозрозуміле та конечне архітектурно-мистецьке оформлення самої площі та скульптурної частини, але й приміщення інформаційної служби для відвідувачів, музейно - виставкової кімнати, бібліотеку-читальню та залю для доповідей і конференцій, виставок і т. д. Ці приміщення є конечно потрібною частиною скульптурної частини, якщо хочемо, щоб наше завдання повністю було виконане саме у Вашинґтоні.

Реалізуючи саме такий пам'ятник - музей, ми б використали знамениту нагоду і стали, сказати б, твердою ногою у столиці, зайняли позицію реальну і найбільш культурно - тривкого характеру. Ніяка публікація не дасть такого престижу, такої ваги, як реалізація такого задуму мистецького та ужиткового характеру. „Комітет будови" перелицювався б на „Комітет Пам'ятника Шевченкові" з постійною діяльністю. Відділ Столичних Парків перебрав би лише постійне піклування квітами, зеленим насадженням, хідниками тощо.

Проєкт оформлення пам'ятника і всієї площі має величезне значення. Проєктування пам'ятника у тому розмірі ще більше потвердило моє основне міркування: злиття в одну цілість не лиш скульптурного, архітектурного, ужиткового мистецтва, але й малярських елементів. Взяти вибраний проєкт пам'ятника, встановити його на вибраній площі, посадити травичку, деревця, прокласти стежечки, поставити лавочки — це ще не все. Треба в першу чергу розробити питання величини та пропорції скульптурно-архітектурного пам'ятника у відношенні до самої площі, у відношенні до навколишніх будинків, простору й парку. Треба вирішити позем скульптурного твору у відношенні до позему площі, вулиць, будинків, позему дальших вулиць, з яких є підходи до площі і з яких була б добра перспектива цілости. Ці відношення треба оформити різними архітектурно - мистецькими елементами, надаючи відповідного характеру та маштабу всьому мистецькому ансамблеві.

1 INFORMATION
2 LOBBY DISPLAY
3 OFFICE
4 GALLERY MUSEUM
5 LIBRARY
6 EXHIBIT or
7 LECTURE HALL
8 STORAGE

Первісний проєкт пам'ятника-музею Тарасові Шевченкові у Вашинґтоні у виконанні архітекта М. Д. Німцева. Проєкт оформлення площі та забудувань під нею можна відповідно достосувати до проєкту пам'ятника у виконанні Леоніда Молодожанина, що його жюрі відзначило першою нагородою.

Матеріяли та освітлення також грають ролю, і ними треба відповідно оперувати, достосовуючись до цілости. Бо, почавши від малої форми плиток майдану, а кінчаючи на загальній формі ансамблю, мистецька композиція послідовно проникає все, всі частини, неначе складні тони музичної композиції. Включаючи елемент води в русі, впроваджуємо елемент природи, такий потрібний для завершення мистецької цілости, даємо естетичне задовілля у глибокому розмірі. Це — мистецтво.

Тому до всіх питань-проблем треба підходити, як підходить архітект-мистець, підпорядковуючи ужиткові елементи мистецької цілості та надаючи ужитковим формам мистецького вислову.

Моя пропозиція використати площу для приміщення музею та культурно - інформаційного осередку впливає на розв'язку оформлення всієї площі та пам'ятника. Вимоги комунікації, відношення до прилеглих вулиць, хідники, а далі представлення пам'ятника у відповідній перспективі, з якої глядачі будуть підходити до нього — всі ці елементи теж взято під увагу. Словом, цілий ряд складних проблем треба було перестудіювати і дати на них ясні відповіді. Я взяв під увагу також можливості влаштування Шевченківських Днів із виступами мистецьких груп, трибунами для властей та провідництва, місцем для публіки, можливості дефіляди під час святкувань та маніфестацій.

Площа являє собою видовжений трикутник і оточена з усіх сторін вулицями. Отже, середню частину площі я видвигнув вгору, створюючи монументальну плятформу - майдан, підставу для скульптурно - архітектурної частини, в першу чергу, щоб дати відповідний маштаб пам'ятника у відношенні до простору площі, а далі в такий спосіб забезпечити можливість розташувати всі приміщення, кімнати і залі, у підземеллі, поменшуючи — чи рівночасно різницю у висоті поміж входом вниз і поземом хідників.

По обох сторонах пам'ятника розміщено сходи вниз, а перекриття - дахи нахилено до майдану і використано як трибуни зі сидженнями. Отже при пам'ятнику може відбуватися святочний виступ перед трибунами, бо решту майдану зайняли би мистецькі угруповання та делегації, публіка зайняла б прилеглі вулиці у числі до кільканадцяти тисяч...

З головної вулиці на осі площі провадить до пам'ятника ряд монументальних півокруглих ступнів, створюючи для нього монументальну базу. Вулиці в кінці площі сходяться, тому майдан звужується і закінчується теж півокруглими ступнями, але вже меншого розміру. Глядачі, що входитимуть з цієї сторони, матимуть знамениту перспективу пам'ятника, який простягатиметься вгору з-посеред розгалужених ліній майдану, що його акцентуватимуть і зближатимуть перспективно.

Сам майдан буде виложений кольоровими кам'яними плитами, творячи орнамент українського характеру. Він у перспективному пляні вестиме глядачів до пам'ятника, зближаючи неначе скорше, як реальна довжина віддалі. По боках майдану стоятимуть кам'яні лавочки для глядачів, а за ними лежатиме пояс квітових та зелених насаджень. Внизу, довкруги майдану теж буде окружний пояс квітів, вічнозелених кущів та лавочки. Тут використовується частину існуючих дерев та плянується додаткові вічнозелені дерева магнолії.

В кінці майдану — плятформи знаходяться запасні виходи із заль, згідно з будівельними законами. Ці виходи, однак, приховані в зелені, і їхні похилі дахи можуть бути використані як трибуни для глядачів. Таким чином мистецьке оформлення всієї площі дає у висліді майдан для користування глядачів та прохожих, для оглядання пам'ятника, при чому відділено його від руху вулиці, у знаменитій перспективі, що підкреслює всі мистецькі вартості пам'ятника, дає нагоду оглянути його з усіх сторін.

Як сказано, по обох боках пам'ятника знаходяться два входи вниз, до головної вітальні, де за півкруглим столом міститься служба інформації про пам'ятник та про Шевченка, кіоск з літературою та ін. Тут же в півкруглій стіні знаходиться ряд виставкових ґабльоток з експонатами про добу Шевченка та фолкльор України. Обійшовши цю вітальну довкруги, глядачі входять двома входами до великої виставкової залі з копіями знаменитих картин Шевченка та копією картини, якою викуплено його з кріпацтва. По боках цієї залі міститься бібліотека-читальня з оригінальними та перекладними творами із ділянки українознавства та шевченкознавства, — по другій стороні бюро завідувача, туалети й склади.

З великої виставкової залі глядач переходить до найбільшої залі - авдиторії, призначеної для лекцій, конференцій, висвітлювання фільмів, врешті для влаштування великих виставок, присвячених українській культурі та мистецтву на переносних стендах. По боках залі — сховища. Вкінці залі — запасні виходи для публіки..

Факт, що я спроєктував усі ці приміщення в підземеллі, значно обнижує кошти цілої будови, бо бетонові стіни в землі не потребують обличкування додатковими матеріялами. Отже, стіни - фундаменти пам'ятника є рівночасно стінами виставкових заль та інших приміщень. Залі ці, звичайно, вікон не мають і освітлюються електрикою. Крім водопроводу та каналізації, передбачається огрівання та вентиляція, електричне освітлення всіх приміщень, як також освітлення майдану і пам'ятника. Майдан та хідники завжди будуть вільні від снігу, бо знаходяться понад огріваними приміщеннями.

Таке оформлення площі, із приміщеннями внизу дуже корисне та економічне. Набуття окремої площі під будову музею і т. д., збільшило б кошти принаймі в два рази, бо і кошти будинку були б побільшені. Не тільки ці моменти промовляють за цією розв'язкою, але пов'язання скульптурної частини із музеєм-виставкою картин і т. д., є найбільш дозрілою ідеєю представлення Шевченка у чужому оточенні з якнайкращої сторінки, повністю та справді репрезентаційно, гідно найбільш культурної нації. Тут, в столиці наймогутнішої держави, сама постать Шевченка була б краплею в морі, як краплями в морі є сотки подібних пам'ятників. Тут є негативне наставлення властей до будови звичайних пам'ятників. Пам'ятник - музей, оформлений архітектурно і по-мистецьки, напевно своїм новим і цікавим підходом до розв'язки буде новим культурним вкладом у список пам'ятників столиці, і власті охоче затвердять його й видадуть дозвіл на будову.

Розробляючи кошти будови, я прийшов до таких вислідів:

1. Скульптурна частина пам'ятника (пластичний модель для відливу, кошт згідно з кошторисом Американського Т-ва Скульпторів, опублікованим у журналі „Нешенел Сколпчор Рівю", весна 1962) — за постать 12 стіп висотою гонорар скульптора $ 26,000;

2. Відлив постаті в бронзі $ 10,000;

3. Додаткова частина скульптурно - архітектурного проєкту $ 10,000;

4. Додаткові матеріяли $ 6,000;

5. Архітектурно - мистецьке оформлення майдану, наземні частини, ступні, плитки декоративні та хідників, входи до музею та виходи, квітники і вічнозелені насадження, кам'яні лавочки, електричне освітлення скульптурної частини та майдану $ 54,000;

6. Приміщення вітальні, інформаційного осередку, бюра, виставкової залі, бібліотеки, авдиторії та побічних кімнат $ 63,000;

7. Інсталяція огрівання, вентиляції, прохолодження, водопроводу, каналізації, електричного освітлення виставкової залі з картинами і т. д. $ 70,000;

8. Виготовлення всіх плянів архітектурно - будівельних, інсталяції огрівання, вентиляції, прохолодження, водопроводу, каналізації, електричного освітлення та зелених насаджень, із постійним доглядом над усіма роботами $ 25,000.

Разом $ 264,000

Ці кошти базовано на моєму прелімінарному проєкті (до якого застерігаю собі тим всі авторські права) і можуть бути вистачальною підставою для так званої бюджетової суми, потрібної для встановлення цього постійнодіючого пам'ятника - музею Шевченка у Вашинґтоні.

А діючий Пам'ятник-Музей із постійною Інформаційною Службою про Пам'ятник, про Україну, про те, що ждемо на „свого Вашингтона з новим праведним законом... і таки діждемось колись!"... — це те, чого нам потрібно у місті Вашинґтона!

П. С.: Прошу читачів висловити свою опінію!

Мирослав Данило Німців,
дипл. інж. - архітект
та акад. мистець.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **85-річчя народин Олени Кульчицької** вшанує Наукове Товариство ім. Шевченка у ЗДА науковою конференцією, яка відбудеться дня 6 жовтня ц. р., а о год. 7-ій веч. в Українському Інституті Америки при 2 Схід 79-а вул. в Ню Йорку. У програмі передбачені три доповіді: проф. Богдана Загайкевича п. н. „Життя і творчість Олени Кульчицької", д-р Марії Кобринської п. н. „Олена Кульчицька, як етнограф" і проф. Антона Малюци п. н. „Місце О. Кульчицької в сучасному українському малярстві". Після конференції відбудеться виставка малярських і графічних праць О. Кульчицької і матеріялів про її творчість.

● **„Україна в еволюції комуністичної системи"** — на таку тему прочитає доповідь д-р Іван Лисяк - Рудницький під час наукового засідання Комісії УВАН для дослідів над пореволюційною Україною і Совєтським Союзом. Засідання відбудеться в суботу дня 6-го жовтня ц. р., о год. 7-ій веч. в будинку УВАН при 206 Вест 100 вулиця у Ню Йорку. Цього ж дня і в цьому ж приміщенні о год. 3-ій по полудні відбудеться засідання ініціятивної групи українських істориків і дослідників суспільних наук при Академії.

● **Ред. Зенон Пеленський** виголосить на терені Клюбу Круглого Стола в найближчу п'ятницю 5 жовтня ц. р. доповідь на тему „Проблеми українців в Америці очима европейця". Доповідь відбудеться в домівці Клюбу в Українському Інституті Америки о год. 7-ій веч.

● **Літературно - Мистецький Клюб в Ню Йорку** влаштовує в п'ятницю дня 5-го вересня ц. р. о год. 8-ій веч. вечір споґадів В. Косаренка - Косаревича із подорожі по Европі. Ці европейські враження будуть ілюстровані кольоровими світлинами з Риму, Парижу, Берліну, Мюнхену й інших міст.

Короткі вістки

● **Колишнього південно-корейського прем'єра д-ра Джона Чанґа**, лідера Демократичної партії в Кореї, яка прийшла була до влади після упадку режиму д-ра Синґмана Рі, засуджено на 10 років в'язниці. Військовий суд судив його за передання одного мільйона корейських ґванів (770 дол.) групі змовників, які нібито мали вбити голову військової хунти ген. Чун Ґі Парка і перести державний переворот. Військовий переворот відсунув д-ра Чанґа від влади в травні мин. року. Він заперечував свою вину. Разом з ним судили ще 15-ох південних корейців, з яких двох засуджено на смерть.

● **Папа Іван XXIII** призначив двох італійських аристократів на „сторожів Вселенського собору" з почесним завданням — стояти обабіч папського престолу під час Собору. Є ними князь Аспрено Кольонна і князь Алессандро Торльонія. Крім цього Папа іменував 191 теологічних експертів, які служитимуть своїми фаховими інформаціями всім членам Собору. Вселенський Собор Католицької Церкви починається 11 жовтня ц. р.

Кирило Цепенда

ВАКАЦІЙНІ СПОГАДИ

Неділя 5 серпня ц. р. відрізнялася від інших дощових і хмарних попередніх днів чудовою погодою на оселі „Діброва" у Дітройті. Цьогож дня подвійні тут імпрези. Посвячення у гуцульському стилі збудованої каплиці для ужитку Пластунів і громадянства, і річний пікнік хору „Трембіта". О год. 11 на похилій площі під ліском розташувалися відвідувачі „Діброви", батьки і симпатики Пласту, а в тіні дерев духовні отці готувалися до Служби Божої. Хор „Трембіта" у святочному настрої радо брав участь у Службі Божій, щоб своїм співом звеличати Божественну відправу, яку правлять оо П. Чавс, і щойно перенесений до Дітройту, відомий організатор, проповідник і патріот о. д-р В. Гавлич, та о. Микола Дубицький. Надхненна проповідь і „Боже Великий", по посвяченні каплиці, закінчили це небуденне торжество.

Свіжий воздух загострив апетити, прийшла обідова пора. По обіді відпочинок і гутірки, аж врешті голосники оповістили, що розпочнеться програма хору. Нашим найменшим віддано першенство.

Управа хору, голова В. Диґдало, подбала, щоб наші найменші організовано забавились. Голова хору при помочі п. Савчуківної доглядали розбавлену дітвору. Слідують питання з історії хору. Всі руки підносяться вгору. Приємні слова признання линуть з діточих уст під адресою хору. Інж. Б. Сторожук не дармує. Пускає на хвилях етеру платівки і тейпи хору. Інж. Є. Турянський зі своїм „штабом" пустив в рух „пікнікову медицину". П. В. Кузьмин і О. Бартків відповідальні за програму приготовляють столи і крісла для струнної оркестри, яка вкоротці має виступити з цікавою програмою. Буфет „Трембіти", як завсіди, без конкуренційний. Пані: М. Цісарук, С. Дуб, і С. Колодницька при доскакуючій помочі інших хористок, легко дають собі раду з атакуючими їх „ідилище" гостями. Усе відбувається чемно, тактовно, приємно.

Слідував виступ струнної оркестри. На траві позасідали у козацьких і жіночих позах хористи. Солісти хору пописуються. Мирося Брездень з чуттям виконує „Місяцю ясний", хор підхоплює — вас я благаю, грудь облегшіте!" Пан Кавюк з переконанням проспівує „Ой казала мені мати", і знов хор докінчує „Ой мамо, мамо, мамо". Присутні під впливом цієї атмосфери і собі співають. Співала ціла „Діброва". Симпатичний ліричний баритон вносить дещо інший настрій піснею „Рідна мати моя" і „Як ніч мя покрис" (дует: Є. Федак і М. Брездень). Хорові ветерани Коцур, Капустій, Пахолюк, Бартків, Сена і безмежне число інших членів з запалом підтримували співочу атмосферу. Оркестра розпочинає, а дальше безпретенсійно, стихійно лунала безсмертна українська пісня. Зближався сумерк, жаль розходитись. Гарний це початок вакацій. Слідуючого ранку залишаємо Дітройт, з найкращими споминами, а вечером ми вже в домі о. д-ра С. Нагаєвського в Кемдені, Н. Дж., який запрацьований по вуха, знайшов час і для гостей. Енциклопедії, наукові матеріяли і книжки у різних мовах зраджують наукову атмосферу. о. Сидор автор багатьох праць, виховного і історичного характеру. За його опрацьованням появилася останньо „Історія України" в англійській мові. Написана ясно, приступно і у цьому її велика практична вартість.

Стейт Ню Джерзі багатий на курячі фарми. І так приємно ствердити, що українці є між многими конкурентами, а це п. Кірик власник курячої фарми 37.000-ої і п. Кобаса, у якого гостинному домі ми мали змогу, завдяки перебуванні там моєї мами і вітчима, перебувати — власник курячої фарми з 10.000 курей. Хоч приємно і цікаво було, на фармі, кортить відвідати Ню Йорк, храм св. Юрія, „Арку", „Сурму", піти до славного „Радіо-Сити", оглянути технічні новості. В короткому часі ми вже любуємося гамором великого Ню Йорку, полюбили його темп. Гарна погода заманила поїхати над океан, до Атлантик-Сити, до Овшин Ситі, до Тамс Рівер. Кортить покупатись в солонім океані, побоpикатись з вітряними морськими филями. Сонце, вітер і солона морська вода заманюють вас до себе і ви без опору віддаєтесь їм. Дім панства Антона і Марії Сокіл-Рудницьких у Тамс Рівер гостям радий. Симпатичні сини, сходяча піяністична зоря Роман Рудницький і його брат віольончеліст займаються моїми співтоваришами Ігорем і Тетяною, а ми з дружиною оглядаємо велику музичну бібліотеку, прослухуємо тейп славного „Посланія" д-р А. Рудницькоог, яке з великим успіхом було виконане перший раз у Філядельфії і Ню Йорку в часі Шевченківських святкувань. Твір великої музичної форми, оригінальний у музичних сполуках і задумах, опертий на українській тематиці, робить на слухача незабутнє враження. Гідне відзеркалення тексту генія Тараса Шевченка.

Всі майже хори Америки припинили працю на час вакацій, хор „Кобзар" у Філядельфії, по 2-тижневих феріях знова співає. Маючи нагоду бути на пробі хору, я зробив це з приємністю, тимбільше що диригент хору радо запросив мене. Хор Кобзар, як жоден інший хор в Америці чи Канаді, має у свойому репертуарі великі музичні твори („Радуйся, ниво" — М. Лисенкака, „Посланіє" др А Рудницького, Кантату „Б'ють пороги" М. Лисенка, оперові хори західніх композиторів і псальми Д. Бортнянського) і в цьому його велика заслуга, головно їх диригента. Вокальний склад хору сильний, солісти кваліфіковані, жертвенна і музикальна піяністка дають диригентові великі можливості. Голова хору В. Жилавий на зміну з підписаним висловили бажання обмінятись концертами в найближчій будуччині. Управа хору, довголітня секретарка хору п. Ільницька і симпатичні хористки включно з їх диригентом і присутньою на пробі його дружиною п. Марією Сокіл творять високовартісну мистецьку одиницю, чим напевно гордяться українці Філядельфії в першій мірі.

З гарними споминами залишаємо Філядельфію, щоб в короткому часі любуватись красою гір в околицях Гантеру і Лексінгтону в Кетскільських горах. Вузькими стрімкими доріжками з'їжджаємо до центру українського життя — Кобзярівки і Никифоряківки. В суботу 18 серпня велике свято у Гантері. Преосв. Кир Йосиф Шмондюк при співучасті численного Духовенства посвятить новозбудовану у гуцульському стилі українську церкву на площі у лісі, яку безкоштовно відступили панство д-р Макаревичі. Ця небуденна подія стягнула маси українців з усіх усюдів. Прекрасна соняшна погода. Всевишній поблагословив день і тих, що на Його честь здвигнули цю святиню.

Під час Служби Божої надхнено співав хор ім. Митрополита Шептицького з Ню Йорку, під проводом ідейного і працьовитого диригента Р. Левицького, відомого баритона соліста і бандуриста. Прикрасою хору є гарні солісти: тенор О. Богачевський, і сопран Х. Карпевич. Молодий це хор. Осінню 1961-го року завдяки ініціяторам (Е. Макар, З. Гловяк, і М. Кулинич) зорганізовано і оформлено його, надаючи назву хору ім. Митрополита Шептицького. При спільній послідовній праці цілого хору і його диригента у короткому часі вивчено великий репертуар, головно релегійного змісту, і за це належиться усім публічне признання.

По Службі Божій відбувся святочний бенкет у приміщеннях П. Кобзяра з виступом хору і з відповідними святочними промовами. Сумерк налягав на мальовничий гірський краєвид навколо Гантеру. Гамірно на Кобзярівці і поблизьких численних українських садиб. Приємно і тихо на Никифоряківці. Тут стрінув, я між іншим, мгр. Л. Крушельницького з його симпатичною дружиною. Відразу приступаємо до теми. Про працю і пляни хору „Трембіта", про відношення і зобов'язання її супроти (Союзу Українських Хорів Америки) про можливості приїзду хору до Ню Йорку з власним концертом, про будучий конкурс хорів з рамени СУХА і т. д.

Де не глянеш, всюди знайомі обличчя, Чортків, Теребовля, Львів, Відень, Карльсфельд, Мюнхен, Берхтесґаден — Бремен — Ню Йорк, Філядельфія, Торонто, Шикаго — Дітройт. Відомий музиколог д-р Зіновій Лисько зі своєю дружиною також взяв участь в гантерськім святі.

Пані О. Соневицька з Ню Йорку організує з'їзд Чортківщини і суміжних повітів. Вичисляє відомих асів з різних прошарків нашого життя, уродженців згаданих повітів. Як уродженець Чортківщини мушу теж підпорядкуватися приписам енергійної ініціяторки.

Пані І. Савицька вспіла зорганізувати прекрасний гуцульський куток на Кобзярівці, щоб заспокоїти мистецькі вимоги приїжджих прогульковців. Її син Роман фільмує замітних гостей, а тут так багато. Збирається видати український музичний лексікон, вступає в сліди свого покійного батька Р. Савицького.

Едвард Козак розмалював стилево стіни у гостинниці новозбудованого мотелю. Усі професії старався замаркувати своїм мистецьким пензлем. Чомусь поминув диригентів... На образці, де мистець Михайло Мороз темпераментно заспівує (правдоподібно) „В гаю зеленім" придався б якийсь диригентський палець, щоб маестро дотримувався ритму.

Вечером була запляновна для молодих забава з танцями у великому українському готелі у Лексінгтоні побіч Гантеру. Не вдалося! Молодь виемігрувала таки на Союзівку, мовляв „Нема то як на Союзівці". Раннім ранком прощаємо чудові околиці Гантеру, щераз проїжджаємо побіч прекрасної новозбудованої церкви, нового центру українського життя, забираючи зі собою багаті змістом переживання, джерело споминів.

● **В Об'єднаних Націях** є тепер 70 совєтських службовиків. Большевики передали генеральному секретареві У Тантові, коли він був в літі у Москві, листу 80-ох вищих адміністраційних становищ в апараті Об'єднаних Націй, що їх вони бажали собі обсадити большевицькими кандидатами. Серед теперішніх службовиків в Об'єднаних Націях панує з цього приводу велике стурбування, бо вони лякаються, щоб У Тант, якому залежить на підтримці збоку СССР його кандидатури на ген. секретаря ОН, не звільняв людей, щоб зробити місце для большевицьких службовиків - шпигунів.

О. Гайський

ПРОРИВ МОЛОДІ

(Репортаж із VII Спортових Ігрищ на Союзівці)

(5)

Три розчарування постачили Р. Смаль („Черник"), Тарас Децик („Львів" — Торонто) й чемпіон Віктор Герлинський (КЛК).. Перший із них відпав уже в восьмині фіналу проти Тимкова. Діягноза: Смалеві атаки занадто шовкові, зам'які. Торонтонець Децик, який своєю блискучою грою проти Герлинського в минулому році, заставив нас був присвятити ревеляції — Дециковi окремий підналовок, цього року грав несконцентровано, хаотично, неспокійно. Вислід: поразка проти „фрешмена" Тимкова. Так само, від першого вдару ракетою по м'ячі, видно було, що цьогорічний Герлинський „не той самий", що був рік тому: тоді довгодистансовий — тепер грав спутано, без сили й швидкости м'яча. Вдари з бекгенду доходили ледве до середини корту, взагалі — більше рухів-вимахів ракети, ніж сили м'яча. Савчак мав час уставитися і... ждати на атаки Герлинського, які, за п'ятим - шостим ударом, кінчалися в сітці. Програвши першого сета 3:6 і програючи другого 1:5, Герлинський ніби нарешті отямився і, замість для суперника, почав грати для себе. Але, зискавши одного ґейма, вдався знову в розпачливі атаки і, при стані 15:40, невдоволений рішенням судді, останній м'яч гри демонстративно з усіх сил стрілив у сітку. І тим одним - єдиним ударом втратив більше, ніж за десять програних змагань: чемпіонської корони в такий спосіб передавати не можна. Бо спорт є спорт, читай: проба характеру. На плюс Герлинському треба зарахувати, що, негайно після свого нещасного фінального жесту, він гаряче ґратулював своєму переможцеві й „вирівняв рахунок" із суддею змагань.

Півфінали.

Хто хоче, може до розчарувань зарахувати й минулорічного спеціяліста „циканіону" (машинального відбивання м'ячів) Олександра Олинця („Тризуб" — Філядельфія). Але пізніші гри його переможця — Лева Воробкевича („Черник" — Дітройт) виявили, що справа була не в слабій грі Олинця, тільки в сильній — Воробкевича. Солідно підтренований Воробкевич нарешті нагадав свій трилітній довг супроти свого імени (Лев) і однорічний довг супроти Олинця, з яким минулого року мав стільки клопоту. Після падіння Герлинського дітройтчанин звітрив свою велику шансу й істинно левиним скоком кинувся на свою першу жертву. З бойовим гаслом: не дати суперникові прийти до себе! — Воробкевич у чвертьфіналі знищив одного шваґра 6:1, 6:2, а в півфіналі другого — Тимкова 6:0, 6:2.

В другому півфіналі, після перемоги Шияна над Маркевичем, стрінулися Шиян і Савчак. То була найкраща партія цьогорічного турніру. З одного боку „інженер тенісу", зі своєю кришталько-чистою конструкцією фіґур і ліній — з другого боку борець, що всі ці творива намагається знищити й, на їхнє місце, збудувати (практичнішу) будівлю власної перемоги.

З уваги на ніч, що западала, змагання при стані 7:5, 4:6 і 6:6 перервано. На другий день догривку взяв Шиян (сет 9:7), проте і головний суддя — Б. Рак і автор цих слів і багато інших глядачів спонтанно вилягли на корт, щоб ґратулювати обидвом молодцям за справжній спортовий „білий пир".

Холод на Союзівці.

За несподіванку в турнірі подбала на другий день (у неділю) й природа. Тому, що дощ, після двох останніх мокрих турнірів, несподіванкою не міг бути, природа принесла тенісистам холод. Автор цих рядків сидів і трусився в тенісовому строї цілу днину, проте з з місця не рушався, щоб не втратити ні одної гри, і щоб не сполошити спасенного холоду, який, за дня ґарантував жваві змагання, а вночі — панський сон.

О год. 10-ій провідник і суддя, інж. Б. Рак, офіційно перервав змагання й візвав присутніх до участи в Богослужбі.

Який чудовий образ новітньої живої церкви серед природи!... Дерев'яна каплиця, в якій відправляє Службу Божу духовник, а вірні — надворі: на шутрованій площі перед каплицею й ген, півколом, між деревами. Маками й волошками цвітуть серед смерек жіночі капелюхи й щойно ці пункти зачепу дозволяють спостерігати менш барвних чоловіків, що „замаскувалися" між деревами. Тут і там біла постать тенісиста, просто з корту, — з ракетою в руці. Всі присутні клякають і білі постаті клякають, на ракету спершися (на давніх малюнках так колись воїни на шаблю-меч спиралися). Грузнуть камінці в голі коліна спортовців, проте білі постаті не підводяться швидше інших. А збоку, поруч каплиці жіночий хор співає, і спів його чистий і могутній.

День жінок і юньйорів.

Не зважаючи на бої й несподіванки в категорії чоловіків, неділю сміло можна вважати днем жінок і юньйорів, які нарешті приїхали з Іст Четгему.

Серед жінок Ірина Стецик („Львів" — Торонто) перемогла І. Купчинську (КЛК) 6:1, 6:2, Андрея Кейбіда („Союзівка") — все ще дуже жваву й завзяту „нашу Мері" — Марію Душник („Союзівка") 6:3, 4:6, 7:5, копія Кейбіди — Ляриса Гук з „Чарнорської Січі" — Тамару Вишивану (КЛК) 6:2, 4:6, 6:4, а Данута Жаровська („Львів" — Торонто) — Ярославу Павлічку (КЛК).

В півфіналі Ірина Стецик так заімпонувала своїй суперниці, Лярисі Гук, що ця після гри заявила: „Пані Стецик так гарно грала, що я забула рахувати пункти"... Честь і слава юній Гуківній за таку чисту поставу супроти спорту й суперниці!...

В другому півфіналі в такому ж відношенні (6:0, 6:2) А.. Кейбіда виелімінувала Жаровську.

В турнірі юначок Слава Павлічка перемогла Лярису Гук, але потім, недиспонована, відступила в другому сеті фіналу проти Кейбіди (стан 6:2, 3:0 для Кейбіди). Коли потім Павлічку в цій категорії дискваліфіковано, й її гру уневажнено, переможцем проголошено Кейбіду. (Чому не було фінальних змагань Л. Гук — А. Кейбіда?...).

... Та вислід фіналу жінок ні в якому разі не противорічить сенсові наголовку цього репортажу. Своїми перемогами над Марією Душник і Данутою Жаровською юна А. Кейбіда доклала й від себе цеголку під будову нашого твердження про „прорив молоді". При тому слід не забувати, що ця змагунка в даному випадку переступила вікову межу — як юньйорка змагалася проти дозрілих. Коли в фіналі, проти знаменитої І. Стецик натрапила — може вперте в житті — на заважку перешкоду й заламалася, то це не дивниця. В півфіналі чоловіків учорашній юньйор Ярема Тимків зазнав тієї самої долі!...

В відношенні до чоловічих юньйорів, з уваги на малу кількість змагунів, пересунено границі віку доросту з 15 до 16 років життя, залишаючи діяпазон старших юньйорів в межах 16—18 рр.

Під неприсутність Івана Дурбака („Союзівка") королем в обидвох категоріях був, самособою, Андрій Попель („Львів" — Клівленд). Йому серед старших юньйорів пробували ставити чоло, М. Кахникевич („Союзівка"), в півфіналі Ярема Бабій („Союзівка"), а в фіналі В. Олексієнко („Черник"), проте всякий опір був зламаний, і високі перемоги запевнені. (Кахникевич програв 2:6,3:6, Бабій 6:8, 0:6, а Олексієнко 3:6, 0:6). Коли до цього додати, що в фіналі доросту цей же Андрій Попель переміг Роберта Кейбіду, який виелімінував М. Душника, звання абсолютного чемпіона юньйорів УСЦАК 1962 для А. Попеля не підлягає ніякій дискусії.

В турнір олдбоїв автор цих рядків в зустрічі проти знаменитого д-ра В. Гука мусів більше дбати за збереження стилістичного обличчя, ніж за вислід. Після обіду цей же д-р Гук виелімінував Р. Ракочія 6:4, 6:3, а Константин Бень (КЛК) Теодора Ступницького („Сокіл" — Сиракюзи) 6:4, 1:6, 6:1.

(Продовження буде)

Китайські комуністи не відмовляються від войовничої програми

Гонґ Конґ. — Комуно-китайський прем'єр Чу Ен-Лай, промовляючи на великому прийнятті в навечер'я 13-их роковин захоплення комуністами влади в Китаї, заявив, що „ніхто не зможе примусити нас змінити наше справедливе становище в міжнародніх справах". Яке це „справедливе" становище — Чу Ен-лай негайно пояснив, лаючи не тільки „іпперіялістичних реакціонерів" різних країн, але також, „новітніх ревізіоністів", які ніби „ведуть безперервну кампанію, щоб ізолювати Китай і спонукати його до зміни становища". Чу Ен-лай пояснив далі, що китайські комуністи надалі вважають, що політичні, а не господарські справи повинні стояти на першому місці всіх комуністичних нарад та що завданням комуністів є далі активно підтримувати „визвольні війни" — розуміючи під цим комуністично-підривні акції і партизанки, як на Кубі, в Ляосі, Південному В'єтнамі і скрізь, де можна буде таке затіяти. Чу Ен-лай запевняв, що комуністичний Китай зробив в господарській ділянці „поступ", але тут же ствердив, що „поважні стихійні лиха в трьох роках один за другим, 1959 до 1961, як також браки і помилки в роботі спричинили поважні господарські труднощі". Хоч тепер є останній рік у другій комуно-китайській п'ятирічці, проте він нічого не сказав про дальше економічне плянування, як теж повною мовчанкою проминув банкрутство комуно-китайського експерименту з сільсько-господарськими комунами і перманентний голод в Китаї.

● **З Куби** надійшла вістка, що там уряд Кастра заарештував був недавно 300 осіб, з чого 75 осіб були розстріляні за те, що належали до змови, яка плянувала вбити Кастра та його головних помічників і зліквідувати теперішній режим на Кубі.

ТАРЗАН, ч. 4917. Вони розуміються...

"YOU ARE READY?" ASKED BOLAR. "YES," HARRY REPLIED. "I'M READY TO LEAVE."
"I MEANT," SAID BOLAR SLOWLY, "ARE YOU READY TO TALK?"
HARRY SPEAR SPUN ABOUT TO FACE THE HALF-BREED— AND AT THAT INSTANT ONE VILLAIN RECOGNIZED ANOTHER...

— Чи ви готові? — питається Болар. — Так, — відповів Гаррі. — Я готовий відійти звідсіля.

— Я гадав, — сказав по-тихо Болар. — Чи ви готові говорити?

Гаррі Спір обернувся, щоб глянути в очі мішанцю... І в цім моменті один злочинець зрозумів іншого...